Baudelot, Christian & Establet, Roger:
Suicide. The hidden side of modernity

Cambridge: Polity Press, 2008. - 210 s.
ISBN 9780745640570

Bokanmeldelse v/Kim Larsen

Boken **Suicide. The hidden side of modernity** er en sosiologisk analyse av selvmordsdata fra vårt århundre i durkheimiansk ånd. Så mye som er skrevet om Durkheim vil det være interessevekkende å se hvordan en slik analyse ser ut over hundre år etter. Émilie Durkheims (1858–1917) monografi **Selv mordet** (1897/1978) er en klassiker både innen sosiologien og suicidologien. En ville i utgangspunktet tenke seg at en forståelse av fenomenet selvmord i stor grad måtte sentrere seg om psykologiske faktorer. Det Durkheim imidlertid gjør, er å betrakte psykologiske forklaringer med ytterste skepsis for i stedet å konsentrere seg om kun sosiologiske faktorer. Hans kjernepoeng er at selvmordsraten i et samfunn fluktuerte som følge av avvik fra en optimal grad av sosial integrasjon blant medlemmene i samfunnet, og han klassifiserte forskjellige typer av selvmord langs denne dimensjonen.

Durkheim tolket tendensene i 1800-tallets selvmordsdata ut fra sin teori om sosial integrasjon: Den lavere selvmordsraten i middelhavslandene ble relatert til at katolisismen ble oppfattet som mer sosialt integrerende enn protestantismen, lavere selvmordsrater i rurale områder kontra urbane ble tilskrevet høyere sosial integrasjon i mer tradisjonelle samfunn på landsbygda kontra større anonymitet og rotløshet i byene. Lavere selvmordsrater blant kvinner ble relatert til at kvinner levde mer sosialt integrert og beskyttet i sin relasjonsfokuserede familietilknytthet. Samlet sett fortonet tendensene seg som svært pessimistiske idet moderniteten grep om seg på 1800-tallet på alle områder og avløste hevdvunnen tradisjonalisme.

Sosiologiprofessorene Christian Baudelot og Roger Establets prosjekt i **Suicide. The hidden side of modernity** er å anvende Durkheims analytiske rammeverk på selvmordsdata fra 1900-tallet, særlig på åpenbare endringer og tilsynelatende anomalier i statistikken. De stiller spørsmål som: Hvorfor har selvmord blant yngre menn økt så markant etter oljekrisen på 1970-tallet? Hvorfor har Kina så høy selvmordsrate blant kvinner i rurale områder? Hvorfor har ikke den markante utjevningen blant kjønnene i Vesten medført en tilsvarende utjevning av selvmordsraten mellom kjønnene? Men først: Hvordan gikk det videre med de stigende selvmordsratene i Europa etter Durkheim? I stedet for å fortsette å øke i takt med modernismen slik de hadde gjort på 1800-tallet, begynte selvmordsratene å flate ut eller synke i de fleste europeiske land rundt 1910–1920. Hvorfor? Forfatterne svarer: "It is as though the twentieth century had new ways of protecting individuals [...]. After having overturned the old ways of life, modern urban and industrial society seems to have established new [protecting factors] which are not so directly perceptible. Declining suicide rates are, however, testimony to the fact that they are real. It is as if the most highly developed societies have found ways of reducing the perverse effects that they initially generated" (s. 37).

Dette medfører at relasjonen mellom enkelte sosiale faktorer og selvmord i vår tid blir markant forskjellig fra slik den var i Durkheims tid, og at en sosial analyse av selvmordsdata på 1800- og 1900-tallet bare delvis vil gi overlappende resultater.

Et slikt eksempel er betydningen av alder for selvmordsraten. Mens det for eksempel i USA i 1950 var slik at selvmordsraten økte jevnt med økende alder, var forholdene vesentlig annerledes i 1990. Selvmordsraten økte blant unge i aldersspennet 20–24 år, flatet deretter ut, for så å stige igjen i aldersgruppen over 55 år. Utviklingen etter oljekrisen på 1970-tallet har også, ifølge forfatterne, medført at yngre menn er svært utsatt, noe de knytter til underliggende endringer i utdannings- og arbeidslivet og disse endringers implikasjoner særlig for unge menn. Et annet spørsmål er hvorfor kjønnsforskjellene i selvmordsraten ikke flater ut når de kjønnsrollerelaterte endringene i vestlige samfunn har vært såvidt store, særlig i de skandinaviske sosialdemokratier. Her hevder forfatterne at de samme sosiokulturelle endringer har svært forskjellige implikasjoner for kjønnene: "Men and women do not appear to construct their

personal identities on the same basis, even though they live in the same society" (s. 194). En anomali er Kina, som er det eneste landet som har flere selvmord blant kvinner enn blant menn (selv om forskjellen ikke er stor), og hvor kvinner fra landsbygda er sterkt representert. Denne gruppen har jo tradisjonelt hatt lave selvmordsrater i vestlige samfunn. Årsakene til mange av disse selvmordene i Kina er familiære og relasjonelle vanskeligheter: Yngre kvinner som gifter seg, flytter inn hos mannen og hans familie og er svært prisgitt dem i denne situasjonen. Forfatterne peker på at disse selvmordene i tillegg har et sterkt element av hevn fra kvinnens side, idet de i kinesisk kultur medfører langvarig vanære og ubehageligheter for svigerfamilien, samt at de også utløser sympati for den avdøde. Dette viser hvor viktig det er å være oppmerksom på det kulturelle bakgrunnsscenario når en skal forstå selvmordsstatistikk.

Det å fortolke selvmordsstatistikk opp mot sosiokulturelle faktorer er et risikofyllt og usikkert prosjekt på flere måter: Sosiokulturelle faktorerets betydning for selvmordsraten er generelt vanskelig å bevise. Data av denne type kan vise korrelasjonssammenhenger, – ikke kausalrelasjoner, samtidig som det er vanskelig å kontrollere for tredjevariabler som også kan ha hatt betydning for selvmordsraten. I tillegg vil sosiokulturelle faktorerets betydning være avhengig av et komplekst samspill med øvrige elementer i den sosiokulturelle kontekst. Betydningen av én faktor vil derfor endre seg når kulturen endrer seg. **Suicide. The hidden side of modernity** gir mange interessante eksempler på dette ved å vise at gyldigheten av Durkheims analyser er tidsepokeavhengige, og at mange av de sammenhengene Durkheim fant kan være forskjellige eller endog motsatte i dag. Baudelot & Establet viser imidlertid nytten av Durkheims sosiologiske innfallsvinkel til tolkning av selvmordsdata uten å dele hans fagpolitisk betingede fiendtlighet til psykologiske forklaringsmodeller. Boken er en vellykket anvendelse av en Durkheimiansk analyse av tendenser i selvmordsdata i århundret etter Durkheims klassiker. **Suicide. The hidden side of modernity** forener pedagogisk tilgjengelighet med et komplisert og tankevekkende innhold, og kan anbefales alle som er interessert i suicidologi.

Referanse

Durkheim, E. (1978). *Selv mordet*. Oslo: Gyldendal. (Utkom første gang i 1897)